

2017:237

ANTIKNVARISK MEDVERKAN

STRÅ KYRKA

KLIMATÅTGÄRDER

STRÅ KYRKA
STRÅ SOCKEN
VADSTENA KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

ANITA LÖFGREN EK

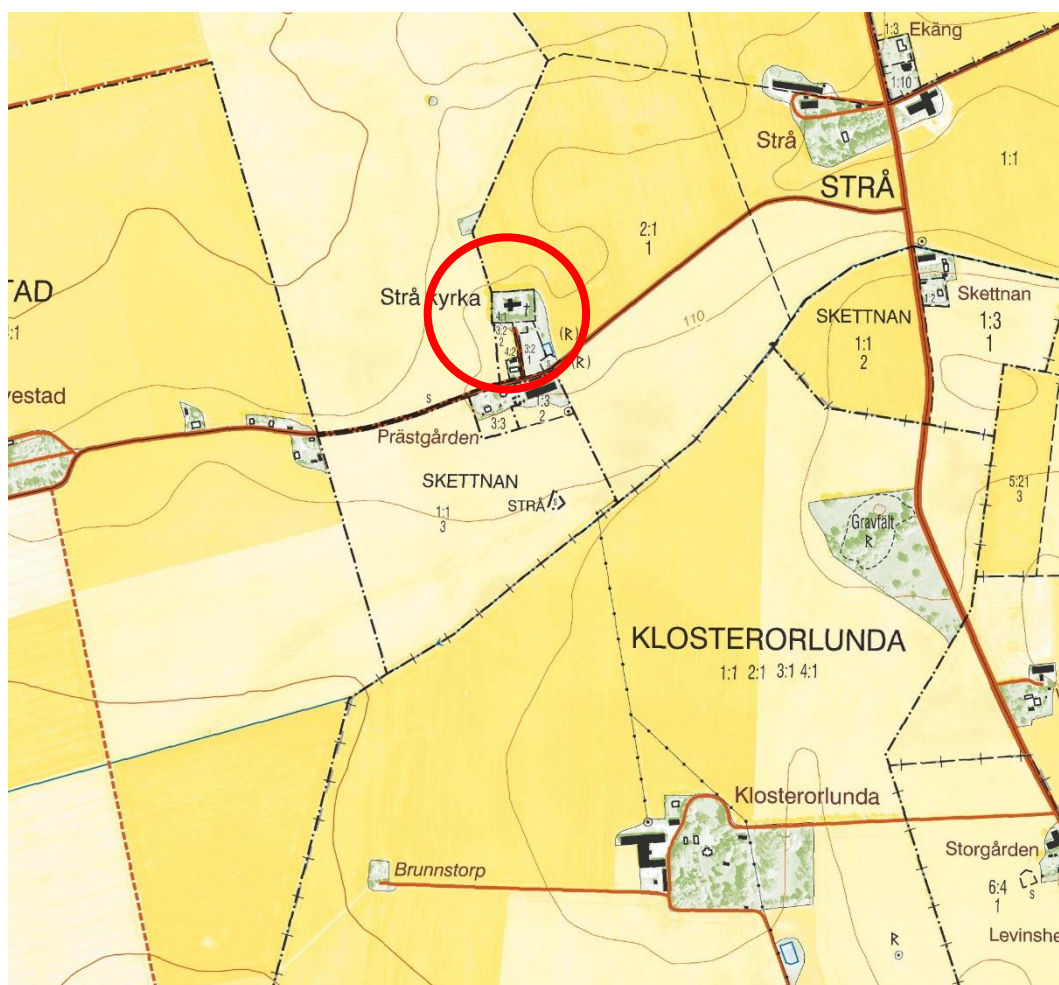

Bilden på framsidan visar ett utrymme under orgelläktaren för orgelbälgen. På pelaren finns några noteringar i blyerts, framför allt från 1962. Det var bl a bröllop på pingstaftonen och dop på pingstdagen.

Bakgrund

Basfakta om objektet

Utdrag ur digitala Fastighetskartan med markering av Strå kyrka.

Beskrivning och historik

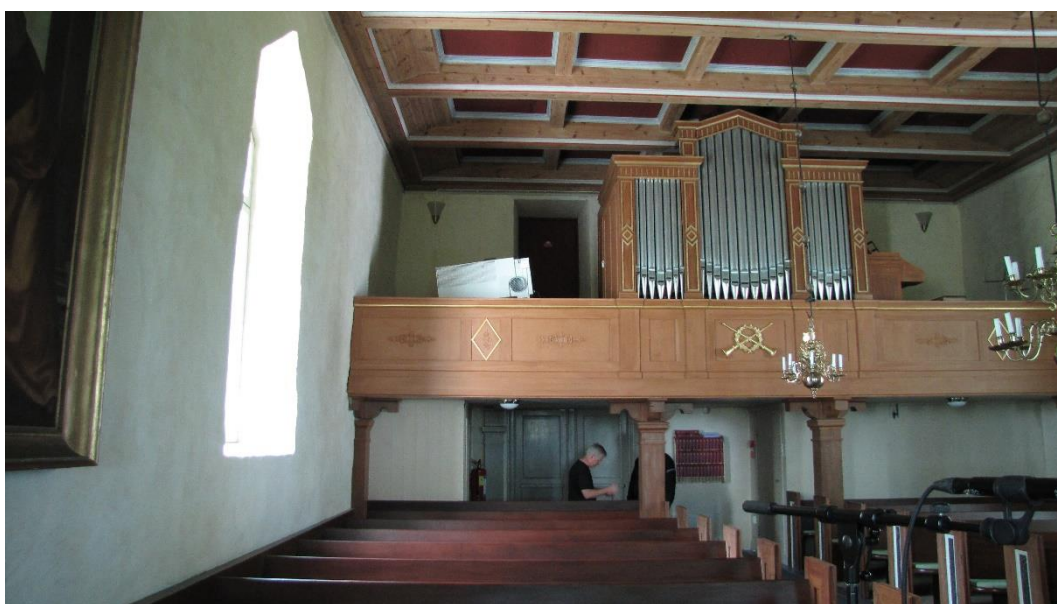
Strå kyrka är uppförd av kalksten under 1100-talet med ett rektangulärt långhus, smalare kor med absid samt västtorn. Kyrkans nuvarande exteriöra utformning härrör från om- och tillbyggnader under 1600- och 1700-talen, då långhuset utvidgades åt norr, ett nytt rakslutet kor tillkom samt en ny tornavslutning. Fasaderna är putsade och taken är sedan mitten av 1800-talet skiffertäckta. Huvudingången är via tornet i väster och en separat ingång finns även till sakristian. Interiören präglas av olika renoveringar och förändringar som har utförts under 1800-talets senare del och 1900-talets första hälft. Den mest karakteristiska omgestaltningen utfördes 1948 av arkitekt Erik Lundberg. Bl a ändrades bänkinredningen genom breddning av sitsarna och nya bänkgavlar. Nya korbänkar tillverkades liksom en ny altarring. Läktaren byggdes om och under läktaren byggdes ett utrymme av plywoodskivor för att bygga in orgelbälgen.

I början av 1900-talet tillkom långhusets kassettak och 1948 täcktes de spontade bottenfälten med träfiberplattor. I sakristian togs pärlspontpanelen bort och det

äldre innertaket renoverades. Ny skåpinredning sattes in i sakristian. Ommålning av kyrkorummets inredning.

Strå kyrka från nordöst och kyrkorummets östra del med koret. Foto Östergötlands museum 2004 och 2009.

Kyrkorummets västra del. Sorptionsavfuktaren har placerats på orgelläktaren.

Tidigare kända renoveringsarbeten

Utbyte av elinstallationer med bl a nya väggradatorer och bänkvärmare 2008/2009.

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkans medeltida murverk och övriga medeltida byggnadsdetaljer, som t ex delar av den skråkantade sockeln och norra väggens fönsteromfattning m m utgör värdefulla historiska dokument.

Interiören präglas i hög grad av olika tidsperioder, men med tyngdpunkt på de förändringar som utförts under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Arkitekt Erik Lundbergs renovering 1948 har bl a genom en genomtänkt färgsättning gett kyrkorummet en enhetlig karaktär. Kyrkan har även ett flertal äldre inventarier av mycket hög kvalitet, däribland de båda dopfuntarna, altaruppsatsen samt pre-

dikstolen. Dopfunten från 1663 och predikstolen är båda tillverkade av länsanknutna hantverkare och har därigenom även ett regionhistoriskt värde. Av äldre datum är även gravhällarna i vapenhuset och de som är inmurade på östra korväggen samt järndörren till sakristian.

Kyrkan är skyddad enligt Kulturmiljölagen 4 kap.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Vadstena pastorat, Gräsgatan 31, 592 30 Vadstena.

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning.

Tillstånd från länsstyrelsen

Installation av sorptionsavfuktare gjordes utan tillståndsansökan enligt Kulturmiljölagen, men bl a dragning av ledning för kondensvatten från avfuktaren har diskuterats med länsstyrelsen. När det gäller installation av styrsystem har inriktningen i pastoratets kyrkor varit att placeringarna görs i samråd med antikvariskt sakkunnig.

Tidsperiod

Februari 2017 – maj 2017.

Problembild / skadebild

Bl a mögelfläckar på träfiberskivorna i kassetaket.

Målsättning med projektet

Erhålla ett lämpligt klimat i kyrkan.

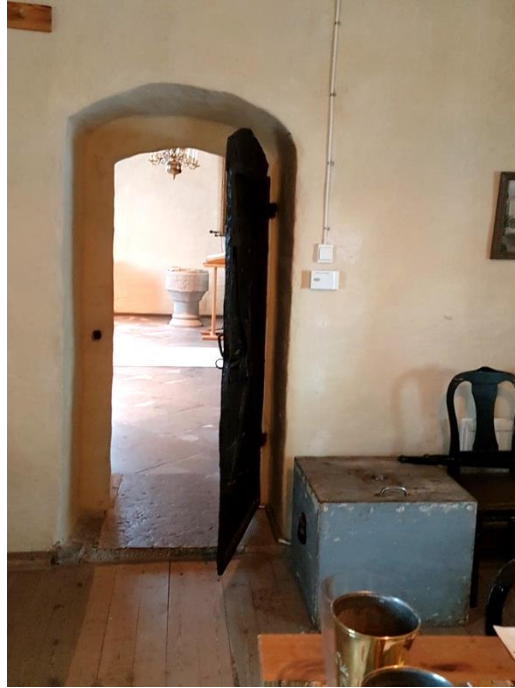
Arbetsbeskrivning

-

Resultat

Genomförda arbeten

Installerat klimatstyrningssystem kommer från LOS Energy. Placeringen är delvis beroende av att de olika givarna får representativa värden, vilket bl a gör att man undviker placering i direkt solljus.

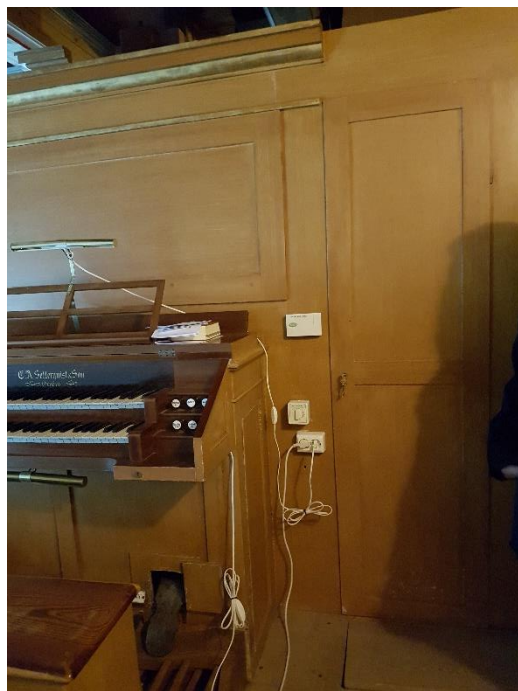
Sakristian. T v: Repeatern (med antenn) behöver kopplas till elnätet. T h: Givaren placerade i anslutning till befintlig strömbrytare.

Repeater i predikstolen och givare för bänkvärmare på främre bänkskärmen i norr.

Givare på altarringen.

Givare på orgelhuset.

En sorptionsavfuktare av fabrikatet Airwatergreen har placerats på en uppbyggnad på orgelläktarens södra sida. Placeringen innebär att den fuktiga luften leds ut via rör i orgelhuset, ner i utrymmet med orgelbälgen och vidare till avlopp via förrådet norr om tornet. Sorptionsavfuktaren stod på plats vid den första antikvariska besiktningen men var inte inkopplad. För att undvika att leda vatten genom orgelhuset diskuterades andra lösningar. Ett förslag var att leda vattnet rakt ner till ett förråd under läktartrappan. Det skulle dock innebära att man måste leda ut vattnet i ett uppsamlingskärl som ska tömmas. Att ställa avfuktaren på läktarens norra sida innebär samma problem som att ha den på södra sidan – den fuktiga luften leds ut via rör i orgelhuset.

Avfuktaren står på en enkel låda, som senare har laserats, och den fuktiga luften leds vidare i rör-i-rör på golvet i orgelhuset.

Installatören hade erfarenhet av tidigare arbete i känsliga miljöer där den fuktiga luften leddes ut i rör-i-rör och eventuellt läckage larmas genom en tygremsa som blir fuktig. Efter samråd med länsstyrelsen beslutades att göra på detta sätt även här i Strå.

Avledningen av den fuktiga luften går vidare under läktartaket och ut via 1900-talets tillbyggda förråd norr om kyrkan.

För att dölja avfuktaren något beslutades att bygga en spalje som monteras på avfuktarens fundament. Spaljen färdigställdes efter slutbesiktningen och har målas i samma kulör som orgelläktaren/orgeln. Både avfuktare och spalje går lätt att ta bort.

En spalje har monterats framför avfuktaren. Foto Pär Martinsson.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

Se under rubriken ”Tillstånd från länsstyrelsen”.

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

-

Godkännande/slutbesiktning

Arbetet kan godkännas ur antikvarisk synpunkt. Givare, framför allt på altarring och bänkfront, målas lämpligen bruna.

Medverkande i projektet

Entreprenörer

Anderssons Elektriska i Mjölby AB.

Antikvarisk medverkan

Östergötlands museum genom antikvarie Anita Löfgren Ek.

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

2017-02-22 och 2017-05-31

Fotodokumentation

Digital fotodokumentation förvaras på Östergötlands museum. Foto där inget annat anges: Anita Löfgren Ek, Östergötlands museum 2016 och 2017.

Källor

Östergötlands länsmuseum. *Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift 2004. Strå kyrka.*

Övrigt

-

Tekniska uppgifter

Lokal	Strå kyrka
Socken/stad	Strå socken
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Ekonomiska kartans blad	084 59 (8E 5j Strå)
Typ av uppdrag	Antikvarisk medverkan
Öm dnr	61/17
Öm projektnr	000652
Lst dnr	-
Uppdragsgivare	Vadstena pastorat
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning
Byggnadsantikvarie	Anita Löfgren Ek
Foto	Östergötlands museum
Fältarbetstid	Februari 2017 – maj 2017

Dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2017:237